

A 2438

KÖZTARSASAGI ISZASZÁ BTYVAN TUDOMANYUGLITTEM	
ES ÁLLANTUDOMÁNYI KARA.	
1367	45/46
Érk: 1946 évi június	hó 13.
Értéke:	
drb. melléklet. Ugyan:	

Komoly igényezettel megírt dolgozat, jó
munkánálkülal elfogadom.

Jó, elfogadom!

1946. június 19.

S. Szász Ferenc

Forgalmi adó a pénzügytan tükrében.

Államtudományi doktori értekezés a pénzügytan
köréből.

Bírálatra kiadom:

Dr. Fiedorhy. Károly Tibor

Irta:

„ Szász Ferenc

Szász Ferenc

professzor munkatárs

Budapest 1946. június 19-én

Szász
C. i. Schain

XIV. 7840 - 1946 márc. 28 - I. t. államtud - ~~1946~~;

XIV. 8661. - 1946. márc. 26. G. f. - " egyhangú
↓ " jöv. Városi
ntes.

A 2438

Szül. Batmsónémeti 1923.

aug. 28.

Arrest 1708.

A következő munkák alapján:

- Balás Károly: Adóztatás és konjunkturák.
Közgazdasági Szemle, 1931.1-14 old.
- Balás Károly: Az adóáthárításról. Közgazdasági
Szemle 1932. 161-204 old.
- Dr Diczig Alajos: A forgalmi adó áthárításának
kérdése. Magyar Ker.Lapja 1929.
évf.3 sz.
- Dr Diczig Alajos: Az általános forgalmi adó át-
hárításáról. Budapest 1933.
- Dr Diczig Alajos: Az általános forgalmi adó és
az érdekképviséletek. Debrecen
1933.
- Dr Diczig Alajos: Adóerkölcös és adóteher. 1936.
Közgazdasági Szemle, 5.6.sz.
- Fellner Frigyes: Pénzügytan, Budapest 1923.
- Földes Béla: Az államháztartástan. Budapest
1912.II.kiadás.
- Heller Farkas: Pénzügytan. Budapest 1916-17.
- Illyefalvy V.Géza: Államháztartástan. Debrecen,
1925.
- Mariska Vilmos: Az államgazdaságtan kézikönyve.
Budapest 1895.
- Namónyi E.: A fényüzési forgalmi adó áthárítási
lehetőségei. Közg.Szemle 1925.629 o.

Sz.Nagy Béla: A fényüzési forgalmi adó. Budapest
1925.

Dr. Szegő Ernő: Ki viseli a forgalmi adót?
Magyar Ker.Lapja 1925.26 old.

Szövényi L.: Az általános forgalmi adók jog-
szabályai. Budapest 1924.

- . -

A kutatások során kiderült, hogy a forgalmi adó sem a XX.század szüleménye, hanem már megtalálható a rómaiaknál is. Szép hasonlattal mondja Popitz: "Hogy az általános forgalmi adó útja olyan, mint a hegyi pataké, hol egészen eltűnik az adórendszerből, az irodalom említést sem tesz róla, hogy máskor, rendesen a háborúk után az egész gazdasági életre kiterjedő és azt hullámaival csapkodó folyamként tűnjön elő.

Az ó-korban, Egyiptomban már nemcsak a részleges, hanem az általános forgalmi adó ismeretes volt, azonban ezeknek az időknek adótörténete még igen ködös. A görögöknél nemcsak az ingatlanoknál, hanem az ingóknál is szedték a forgalmi adót. A rómaiaknál Augusztus császár a polgárháború után vezet be egy "centissima rerum venalium"-nak nevezett forgalmi adót, melynek hozadékából a háború veteránjairól gondoskodott s a hadsereget is ebből szervezte ujja. Az örökösödési adó mellett először az

2.

árverésen szedtek 1%, továbbá 2%-ot a rabszolga árverésén, később kiterjesztették az egész forgalomra, azonban az élelmiszereket az adó alól mentesítették.

A középkor folyamán a forgalmi adó kettős jellegének megfelelően hol mint fogyasztási adó, hogy mint tulajdonképeni forgalmi adó jelentkezik.

A középkorban a német városokban találkozzunk a piaci forgalmat és olykor azonban más forgalmat is felölelő forgalmi adókkal. Németországban azonban nem fejlődhetett ki egy egy-séges forgalmi adó a terület szétدارoltsága miatt.

Különösen nagy szerepet játszik a forgalmi adó Spanyolországban. Itt az egész forgalmat 5%, sőt 10%-ig emelkedő u.n. "alcabala"-val súlytották. Ádám Smith a spanyol alcabala-ról így írt: "Azon felfogás következtében, hogy a fogyasztási javakra rótt adók a kereskedő nyereségét

terhelik, azokat az adókat az egyes országokban a javaknak minden egyes eladásakor ismételve kellett fizetni. Ha behozatali kereskedő vagy kézműipar-kereskedő nyereségét megadóztatták, az egyenlőség követelményének látszott, hogy szintén megadóztassék mindazon közbeeső vevők jövedelme, kik köztük és a fogyasztók között közvetítettek. Spanyolországban az alcabala ugy látszik. ezen az alapon létesítettett. Minden-
nemű ingó. vagy ingatlan tulajdon eladására kez-
detben 10%-ot, később 14%-os adót róttak, jelen-
leg pedig 6%-ost és ezt mindannyiszor újra meg
kell fizetni, amennyiszer a tulajdon eladatott."
/Idézve: Smith Ádám: Vizsgálódás a nemzeti va-
gyonosság természetéről és okairól. Ford.: Enyedi
Lukács és Pólya Jakab. Budapest 1899.III.köt.
329. és 330 lap./

Megemlíti továbbá Smith, hogy "ez adó
beszedése nagyszámu adóhivataltokat igényelt, akik-
nek elegendőknek kell lenniök a javaknak nemcsak

egyik tartományból a másikba, hanem egyik raktárból a másikba való szállításának ellenőrizésére.

Nemcsak bizonyos javak kereskedői, hanem a kereskedőket általában, sőt minden gazdát és iparost aláveti az adószedők folytonos látogatásainak és kutatásainak. Az ország legnagyobb részében, ahol ily adó fennáll, távoli eladásra semmit sem lehet termelni. Az ország minden része terményeinek a szomszédság fogyasztásához kell arányitva lenniük. Ustaritz az alcabala-nak tulajdonítja a spanyol ipar enyészetét, még a földmivelés hanyatlását is, annak tulajdonította volna, miután az nemcsak az iparcikkeket, hanem a nyers terményeket is terhelte.

A spanyol alcabala századokon át tartotta magát és csak VIII.Ferdinánd alatt szűnt meg 1819-ben.

Megemlíti Smith továbbá, hogy az alcabala-hoz hasonló adó Nápolyban is megtalálható volt, de ez az adó a spanyol adónál könnyebb s a legtöbb

város és község helyette megváltási összeget fizethetett. Azok a megváltási összeget nekik tetsző módon szedik be rendszerint úgy, hogy általa a piac belkereskedelme meg nem zavartatik. A nápolyi adó tehát távolról sem olyan káros mint a spanyol.

Franciaországban forgalmi adókra II. vagy Szép-Fülöp idejében bukkanunk, aki 1292-ben tesz kísérletet a forgalmi adó bevezetésére, amikor bevezeti a "denier pour livre"-t, amelyet 1314-ben hat deniers pour livre-re emel, melyet vevőnek, eladónak a piacra hozott áru után fizetnie kellett. A forgalmi adót 1643-ban szüntetik meg, amikor is az u.n. akcissa váltja fel.

A múlt században az állampolgároknak teherviselési képessége jövedelmük szerint való megadóztatásának gondolata nyert talajt, kapcsolatban a politikai eszméknek az egyén teljesebb érvényesülését kívánó irányzatával. Ebben a légkörben a fogyasztás általános megadóztatásának

6.

az a gondolata, amit az általános forgalmi adó jelent, nem tudott érvényesülni. Azonban mégis a 19-ik században két helyen, Brémában és az Egyesült-Államokban megtaláljuk az általános forgalmi adót, amelyek a 20-ik század általános forgalmi adója előfutárjaiként tekinthetők. Brémában 1862.nov.12.-én megalkotott törvénnyel vezették be az általános forgalmi adót, mely minden viszterhes ingó elidegenítésére kiterjedt s a kereskedelemre már igen terhessé vált akcissát helyettesítette. Azonban 1884-ben az adót megszüntették, nyilvánvalóan azért, mert különben a kereskedők elkerülték volna Bremen városát.

Az északamerikai Egyesültállamok pedig a secessió háború költségeinek fedezésére 1852-ben vezették be a forgalmi adót, de már 1869-ben megszüntették.

Ezek az adók, mint a forgalom általános megadóztatásainak megnyilvánulásai, megszűnéseik után feledésbe mennek, úgyhogy a 19.században, különösen a vége felé az általános forgalmi adót

az egész világon nem ismerték.

A forgalmi álet egyes részletjelenségeit megadóztató adók voltak életben egészen az első világháborúig, amely részforgalmi adókban mindig benne élt a forgalom általános megadóztatásának csirája. Németországban az áruháza adó már egyik jele volt a forgalom általános megadóztatására törekvő gondolatnak, nálunk pedig az értékpapír forgalmi adó tárgyalásánál merült fel a forgalom általános megadóztatásának gondolata. Azonban a világháborúnak kellett ahhoz eljőnnie, hogy a pénzügyi szükség az államokat új adóforrások kutatására kényszerítse. Így következett azután be 1916-ban, hogy Németországban, majd egy évvel később Franciaországban megjelent az általános forgalmi adó anélkül, hogy akár a középkori, akár a 19.sz.-beli példákkal bármilyen összefüggés kimutatható lenne. A forgalmi adó bámulatos gyorsasággal elterjedt, mert a háborús szükségletek, illetőleg a háborúval járó szükségletek egyfelől,

másfelől pedig az állami tevékenység rendkívüli kiszélesedése az állam bevételek rendkívüli fokozását vonták maguk után. Anglia, Hollandia és Svájc kivételével Európa minden országában gyökeret vert a forgalmi adó, de elterjedt a tengerentuli országokban is és mindenütt az állam háztartásokban a legnagyobb szerepet játsza.

Ha most vizsgálat tárgyává tesszük, hogy hogyan alakultak ki a forgalmi adók és vizsgáljuk különböző forgalmi adók elméletét, akkor igen nehéz feladat előtt állunk, a helyzet ugyanis az, hogy amikor különösebben a régebbi államokban finansziális szempontokból kezdték itt-ott mindig jobban és jobban megadóztatni a forgalmat a gyakorlati pénzügyi politika nem tett különbséget az illetékek és forgalmi adók között. Az elméletben pedig zavarban volt és nem tudta a tiszta forgalmi adókat az illetékektől megkülönböztetni. Ez a forgalmi adóknak ötletszerű besorozása az illetékek közé, a gyakorlati pénzügyi

politikában azután örökletesen meg is maradt, úgy-
 hogy mai napig is a forgalmi adóknak igen nagy
 része, mint illeték szerepel kodifikációban és
 a köztudatban. Az elméleteknek sikerült ugyan
 az újabb időközben ezeket elkülöníteni egymástól,
 azonban a létjogosultság tekintetében mindezideig
 nincs a kérdés világosan tisztázva s hiányzik a
 szigorú egyöntetű vélemény. A forgalmi adó elmé-
 letének tüzetesebb tárgyalása előtt szükségesnek
 látszik röviden ismertetni azokat a kiváló pénz-
 ügyi szaktekintélyeknek felfogásait is, akik igye-
 keztek a forgalom, ill. forgalmi adóknak helyes
 fogalmát formulázni és külön önálló adónemenként
 beilleszteni azokat az adórendszer keretébe. Az
 elmélet ugyanis állandóan arra törekedett a 18.
 és különösen a 19. században, hogy a forgalmi adó-
 kat külön valassza az illetékektől és hogy önálló
 elméletileg is indokolt létalapot nyújtson azok-
 nak. Stein Lőrinc, illetve von Hock előtt megem-
 litésre méltó vélemény nem szerepel az irodalom-

ban. Von Hock még csak sejtette, de kifejezésre nem juttatta, hogy a forgalmi adókat öröklő hely illeti meg az adórendszerben. Stein Lőrinczé a tulajdonképeni érdek, a forgalmi adó különlegességének felismerésében, helyes fogalmazásában és rendezésében. Éles szemmel látja meg a forgalmi adók specialitását, azonban felfogása bizonyos változáson megy át munkáiban. Könyvének első kiadásában a forgalmi adókban jövedelmi adót lát s szerinte ezek mintegy átmenetet képeznek a kereseti adók és a jövedelmi adók között, de mégis az utóbbihoz állanak közelebb. Steinnak ez a megállapítása igen sok vitára adott alkalmat, t. i. amikor a forgalmi adókat kereseti adóként kezeli, mivel tény az, hogy a vagyon átruházás nem mindig jár nyereséggel, hanem különösebb viszonyok között igen sokszor veszteséggel is, s ilyen esetben sem keresetről, sem jövedelemről nem lehet szó. Steinnál az adóalap meghatározása sem helytálló, az előbbi té-

vedésből következőleg, mert ő a forgalmi adók alapjául azt az értéktöbbletet teszi, amely a javak egyszeri átruházásával előáll. Ha tényleg ez az értéktöbblet, ill. nyereség képezné a forgalmi adók alapját, úgy ebben az esetben az állam a kettős adóztatás hibájába esne, ami pedig a lehetőségekhez képest mindig kerülendő. Stein későbbi könyvének kiadásában homlokegyenest ellenkező álláspontot foglal el. Korábbi elméletét felborítja s arra a helyes conclusiora jut, hogy a forgalmi adók létalapjának más egyéb elfogadható indoklása nincs, mint az állam szükséglete.

Schafle elmélete már továbbhaladást jelent, bár az illeték kifejezéstől ő sem tud megszabadulni. Egészen világosan felismeri és elválasztja a forgalmi adókat minden más adónemtől. Létjogosultságát is egészen más alapon magyarázza. A forgalmi adók szerinte kiegészítő-adók, mert azok a tőkét és jövedelmeket vonják a megadóztatás körébe, amelyek valami módon kicsusztak az adózás alól.

Más írók is irtak és magyarázták a forgalmi adókat, azonban újakat nem mondtak.

Ezeknek előrebocsátása után áttérhetünk a forgalmi adók classifikálásának, elméletének és létjogosultságának tárgyalására. Az adók helyes rendszerezés szerint két nagy csoportot alkotnak. A kivetett és alkalmi adók csoportját. A forgalmi adók az alkalmi adók csoportjába tartoznak. Az alkalmi adókat felbonthatjuk:

a./ magánjogok jogügyletek alkalmával szedhető /ez esetben az élők közötti forgalom adóztatik meg/.

b./ a halálesetre szóló szerződések után szedett adó, az örökösödési illeték.

c./ adók szedhetők, ha magánszemélyek hatósági tevékenységet vesznek igénybe. Ebben az esetben illetékről beszélünk.

d./ Valamely vámterület határán átvitt áru szintén adóval terheltetik. Idetartoznak a vámok különböző megjelenési alakzatai, bevi-

teli, átviteli és kiviteli vámok.

e./ Adót szedhet az állam tömegfogyasztási cikkek előállítására és eladása alkalmával.

Mint láthatjuk, a forgalmi adók önálló külön csoportot alkotnak az adórendszer keretén belül. A forgalmi adók csoportjába azonban a különböző fajták egész tömege tartozik úgy, hogy mindegyiket felsorolni majdnem lehetetlen. A modern, rohamosan fejlődő gazdasági élet a folyton növekvő államháztartási szükségletek szinte napokint dobják felszínre a forgalmi adók variált fajtáit. Részletes és pontos képet nem is adhatunk a forgalmi adókról s csupán az ismert csoportosítás szerint osztályozhatjuk ezeket. Forgalmi adóknak általánosságban azokat az adókat nevezzük, amelyek az ingó és ingatlan vagyontárgyak forgalmát közvetítő jogügyletek után vettetik ki. A forgalmi adók az illetéktől lényegesen különböznek. Az illeték tárgya: hatósági cselekmény, vagy szolgálat, a forgalmi adóé ellenben a forgalmi

ügylet. Az illeték mértéke: az okozott költség, amelyet az államnak okoztak a felek valamely jogügyletnél, a forgalmi adó mértéke pedig: a forgalmi érték nagysága. Az illeték célja az állami költségek megtérítése, míg a forgalmi adóké: az adórendszer hízágainak a kitöltése, s az államháztartás bevételeinek a gyarapítása.

A forgalmi adók, tehát az illetékektől tehát úgy tárgyukat, mint értéküket és céljukat tekintve lényegesen eltérnek. A pontosabb említett okokon kívül több forgalmi adó fajtát azért is soroznak az illetékek közé, mivel az illetékekkel együtt vettetik ki. A kivetett, ill. a lerótt adó összegben ugyanis nemcsak a forgalmi adó, hanem a hatósági eljárás költsége is benne foglaltatnak s azoknak az elkülönítése számszerűleg lehetetlen. Ha azonban lényegét vizsgáljuk ennek az illeték és adó összekapcsolásnak, megállapítható, hogy a hatósági közreműködés ellenértéke annyira jelentéktelen, hogy az adóösszeg

mellett szinte számba sem jöhet. Pl. az ingatlan átruházásnál már régi idő óta illetéket szedtek a fejedelmek és mivel azoknál bizonyos hatósági közreműködés is előfordult, később ezeket az illetékeket - finanszialis okokból - egyre jobban emelték, úgyhogy azok az illetékjellegüket teljesen elvesztették és valóságos adókká alakultak át. Így, bár az ingatlanok átruházásánál a hatósági közreműködésért illetéket is szed az állam, annak összege oly jelentéktelen, hogy ez az adóval történt együtt kivetés folytán illetékjellegét elveszti s valóságos forgalmi adóvá alakul át.

A forgalom megadóztatásának jogosultságát több alapon szokás magyarázni. Szeretik a forgalmi adók létalapját azzal igazolni, hogy a csupán hozadéki és jövedelmi adókon alapuló adórendszerben igen sok és nagyértékű adóalap csuszhat ki megadóztatás alól. Ezt az álláspontot csak bizonyos fenntartással fogadhatjuk el, még pedig azért, mert ha a hozadéki és jövedelmi adórend-

szert egészségesen, igazságosan, alaposan és főként ha progressive van kiépitve, nem csuszhatik ki a megadóztatás alól számottevő adóalap s akkor nincs szükség nemcsak forgalmi, de fogyasztási adókra sem. Viszont azt sem szabad kétségbe vonni, hogy a modern gazdasági élet a maga nagy forgalmában - bonyolult jogügyleteivel - szinte naponkint annyi új megadóztatásra csábító és alkalmas adóalapot termel ki magából és vet fel-szinre, hogy azok igénybe nem vétele talán könnyelműség is volna az állam részéről, de rá is van utalva minden modern államháztartás arra, hogy mindinkább terjeszkedő s egyre nagyobb mérvet öltő gazdasági forgalmat adókkal sújtva s államháztartás növekvő szükségleteinek fedezését ezután és meglehetősen könnyen biztosítsa. Annál is inkább, mert a csupán hozadéki és jövedelmi adókon alapuló adórendszer nem oly hajlékony, hogy a mai zilált gazdasági viszonyok között hivatását megfelelően betöltse. A forgalmi adók

létjogosultságának indokolásául hangsúlyozni és hangoztatni szokták azt az érvet is, hogy a forgalmi adók igen alkalmasak arra, hogy a fogyasztási adók által szegényebb és gazdaságilag gyengébb osztályra rótt súlyosabb terheket némiképen enyhítsék, mert a fogyasztási adók tudvalevőleg a szegényebb néposztályokat sújtják különösképen.

Már most egy olyan generalis adónem, mint a forgalmi adó, a másnemű adók alól kibuvó tőkét és jövedelmet is egyenlően sújtja és így bizonyos mértékben az aránytalanságokra kiegyenlítőleg hat.-Ez az indokolás helytelen és téves, mivel a forgalmi adók is éppen úgy, mint a fogyasztási adók - az áthárítás folytán - szintén az alsóbb társadalmi osztályokat sújtják jobban, mint a gazdaságilag erősebbeket.

Az újabb irodalomban ismét előtérbe lépett az u.n. érdekeltségi elmélet, eszerint a forgalom csak bizonyos jogvédelem mellett bonyolódhat le, tehát az állam a gazdasági forgalomban

mintegy védelmet nyújtó szervezet szerepel s a forgalmi adókat azért a védelmet nyújtó szerepéért jogosult szedni.

Ilyen indokolás mellett a forgalmi adók mint illetékek szerepelnének, pedig az állam elvileg a forgalomra is csak annak, mint adótárgyak teherbíró képessége alapján, gyakorlatilag pedig arra ráutaltsága folytán vethet ki adót. Szerintünk ez az indokolás annyiban állja meg a helyét, amennyiben az állam a többi más adókat is védelmet nyújtó fennhatóságáért jogosult szedni.

Igazolásul felhozzák azt a gazdasági előnyt is, amelyet a forgalom, a csere ténye nyújt, ha általánosítjuk ezt a tételt, t.i. azt, hogy a csere a nagy általánosságban nyereséggel szokott járni, akkor talán elfogadhatjuk ezt az indokolást, hogy a forgalmi adó létjogosultsága a cserénél előálló nyereségen alapszik. Azonban így amellet, hogy a csere nem mindig jár nyereséggel és a már említett kettős megadóztatás fo-

rog fenn, amelyen pedig sohasem alapulhat az állam adórendszere. De maga a forgalom ténye is alkalmatlan, bizonytalan alapot nyújtó és célszerűtlen a mai gazdasági élet kuszált és nyomasztó viszonyai között a megadóztatásra. -

Szerény véleményem szerint is a forgalmi adónak létjogosultságát csak az államháztartásnak rohamosan növekvő és kényszerítő szükségletei igazolhatják. Olyan időxben, amikor az állam háztartás nehéz feladatok elé van állítva, gazdasági depressio vagy összeomlás előtt áll, a merev, egyenes adórendszer nem alkalmas arra, hogy a megnövekedett államszükségleteket fedezze. Ilyen esetben nem indokolható az, hogy az állam olyan eszközökhöz nyul, mint pl. a forgalom megadóztatása, amelyekhez normalis körülmények között fordulnia nem volna szabad, az igazságos közgazdaság általános elvei miatt. Ismételtén hangsúlyoznom kell azonban, hogy ilyen eszközök igénybevételének állandósítása a fen-

tebbi szempontokból nem engedhető meg. A forgalmi adók szedését - eltekintve egy-két minden viszonyok között megengedhető fajától, általában helytelenítjük és jogosultsága tekintetében csakis az állam parancsoló kényszerhelyzetét ismerhetjük el indokul.

Meg kell itt emlékeznem a forgalmi adók előnyeiről, különösen két dolgot kell kiemelnem. Az egyik, hogy igen fejlődőképeseek, a másik, hogy kevés költséggel lehet azokat behajtani.

A fejlődőképességre vonatkozóan megjegyezhetjük, hogy a fejlődőképesség nem csak a forgalmi adó, hanem általában a fogyasztási adó tulajdonságai is. Amint a forgalmi adó simulékony és alakuló természetű adó, éppen úgy alkalmazkodnak a fogyasztási adók is a gazdasági élet változásaihoz és fejlődéséhez. Ami a kevés költséggel való behajtás előnyét illeti, a gyakorlati élet nálunk éppen ennek ellenkezőjét bizonyítja. Nemhogy csekély költséggel történne a forgalmi adók behaj-

tása, de a behajtott adó összegnek majdnem 40%-át emésztí fel a behajtási költség és administratio stb....

Az általános vélemény szerint sokkal fontosabb a forgalmi adóknak harmadik és sokkal fontosabb előnyei: ez a gyors behajthatóság. Ez az előny pedig nagy jelentőségű és értéket jelentő, mert különösen nehéz gazdasági viszonyokban élő államban igen fontos szerepet játszik az, hogy az adókból remélt bevételek mikor és milyen gyorsan folynak be az állampénztárba. Már pedig bármilyen adónemnél, még a fogyasztási adóknál sem érhető el oly gyors eredmény a behajtás tekintetében, mint a forgalmi adóknál. Ha pedig a forgalmi adó megjelenési formája bélyeg, vagyis a lerovás bélyeg útján történik, az adó behajtása, ill. beszedése szinte máról holnapra megtörténik. A forgalmi adóknak éppen eme fontos tulajdonságuk miatt van elsőrendű szerepük, majdnem

minden, de különösen a gazdaságilag gyengébb állam adórendszerében. Míg az egyenes adók nem ritkán csak hosszú évek elmúltával folydogálnak be az állampénztárba s így a rendkívüli államszükségletek fedezésére nem alkalmasak és nem elég megbízhatók, addig a forgalmi adók szedése által az állam mindig rezerválhat és biztosíthat magának a rendkívüli de a rendes szükségletek fedezésére is jelentős és biztos jövedelmet, meg a fogyasztási adók sem hajthatók be oly gyorsan, mint a forgalmi adók.

A forgalmi adók előnyei, ill. csak előnye mellett meg kell említeni azoknak súlyos hátrányait is. Hátránya a forgalmi adóknak az adómorál szempontjából mindenek előtt az, hogy rendszerint kettős adóztatást jelentenek. Azoknak az áruknak, amelyek már fogyasztási adókkal sújtottak, indokolatlan és igazságtalan a forgalmi adóval való terhelés is, pedig a gyakorlatban fogyasztási adóval terhelt árukat forgalmi adóval

is terhelik. De ha még intézkedés is történne a kétszeres adóztatás elkerülésére, akkor is a csere, adás-vétel, és a bonyolult ügyletek annyi formája között szinte lehetetlen a kettős megadóztatást elkerülni. Így különösen az általános és fenyőzési forgalmi adó körül számos esetben tapasztalható a kettős adóztatás ténye. A gyakorlatban számtalan eset adódik, amikor is a kettős megadóztatás ténye kirívóan világlik elénk.

A gyakorlati életben és pénzügytani szempontból igen kis tételt jelentő hátránya a forgalmi adóknak, hogy bizonyos esetekben ki lehet játszani azokat. Így pl. ha számla helyet jegyzéket ad a vevőnek az eladó, megrövidíti az államkincstárt, mivel a számlára adót kell leróni bélyeg alakjában, ellenben az egyszerű jegyzék adómentes.

Azonban talán egy adónemnél sem szenved akkora csorbát az igazságosság elve, mint a forgalmi adóknál. - Nem szólnunk most a kisebb jelentőségű forgalmi adokról, mint pl. a számlákra

és nyugtákra rótt forgalmi adókról, de kirívóan előtérbe lép az igazságtalanság általános ténye, a legsúlyosabb általános forgalmi adónál. Az a megállapítás, hogy az adó legjobban a szegényebb néposztályt sújtja, sehol sem nyer nagyobb beigazolást, mint az általános forgalmi adóknál. Az 1921. évi XIX. t. c. értelmében az általános forgalmi adót ugyanazon jószág minden egyes tulajdonátruházásánál kell róni. Mármint, ha csak egy vagy két kézen megy is át valamely áruval, amíg a fogyasztóhoz kerül; akkor is a forgalmi adót annyiszor fizeti meg a fogyasztó, az áthárítás természetes következménye szerint, ahányiszor gazdát cserélt az áru. Pedig a legtöbb áru nem egy-két, hanem számos kézen is keresztül megy, míg a fogyasztóhoz ér, így a fogyasztó lényegesen megdrágítva, az összes átruházások alkalmával lerótt tételekkel összeterhelve kapja az árut.

Különösen az elsőrendű fogyasztási cikkek

mennek át sok kézen. Egy gépkocsi, vagy cséplőgép pl. legfeljebb a nagykereskedő kezén megy keresztül. ellenben a cipő, vagy más ruhanemű legkevesebb négy-öt kézen is áthalad, amíg a fogyasztóhoz ér.

Most már nézzük az egyes fontosabb forgalmi adók elméleti szempontokból való általános ismertetését.

Az ingatlan forgalmi adó tárgya az ingatlan tulajdonában beálló változás. Az adót rendszerint az ingatlan értéknek bizonyos százalékában szokták kivetni, azonban az adókulcs nemcsak adónkint, hanem egyes államokban is időnkint igen változó lehet. Beszedése vagy készpénzben, vagy bélyeg által történik. Kivetésének jogosultságát azzal indokolják egyfelől, hogy a pusztán birtokváltozás már hasznot jelent a szerző felnek, másfelől hogy az ingatlanok értéke állandóan emelkedőben van s ezért sem jogosulatlan az ingatlanok tulajdonváltozását adóval terhelni. Az ingatlan

forgalmi adó hivei szerint a tiszta hozadéki rendszerrel az állam nem képes nyomon követni az ingatlanok értékemelkedését, éppen ezért nagyon alkalmas az ingatlanforgalom megadóztatása arra, hogy a földbirtok, különösen a városi telkek értékemelkedése adóval sújtassék, annál is inkább, mert az ingatlanok adás-vételénél rendszerint fel szokták becsülni az ingatlant s így az állam megmenekül attól a tehertől, hogy nagy költségekkel időközönként megállapítsa azt az értéktöbbletet, melyre az ingatlanok értéke emelkedett. Lényegében így az ingatlanok forgalmi adója értéknövekedési adó, illetőleg ezt az adót van hivatva pótolni. Szerintünk amennyire helyénvaló az értéknövekedési adónak az alkalmazása azoknál az ingatlanoknál, amelyek tényleg emelkedést mutatnak, értékükben, éppen olyan helytelen annak, mint egy helyettesítőként való szerepeltetése minden ingatlanra vonatkozóan. Még pedig egyrészt a már fentebb említett okból kifo-

lyólag, t.i. éppen nem minden ingatlanvétel jár nyereséggel a szerző félre nézve, de másrészt azért, mert az ingatlan átruházására vetett adó legjobban azokat a kisembereket sújtja, akik leg-hivatottabbak a földbirtok hasznosítására, de meg is akadályozza őket abban, hogy birtokhoz jussanak. Helytelenítjük tehát az ingatlanok forgalmának megadóztatását - elvből - de gazdasági szempontból is sokkal helyesebbnek tartjuk az értéknövekedési adónak a mag tiszta valójában való alkalmazását ott, ahol tényleges értékemelkedés kimutatható. Azonban adótechnikai szempontokból kétségtelen alkalmasabb mód a feltételezett értékemelkedést a forgalomba jutás pillanatában olymódon megadóztatni, hogy kivétel nélkül minden tulajdonváltozás adóval sújtassék, de az igazságosság szempontjából helytelen olyan birtokot, illetve birtokváltozást adóval terhelni, ahol sem értékemelkedés, sem nyereség nem állott elő. Az ingatlanok forgalmi adójának létjogosultságát egyesek

szerint történelmi fejlődés és a környéki behatolási módon kívül semmi sem igazolja. "Illeték egyenérték"-kel korlátolt forgalmu ingatlanokat szokták terhelni. Ez tulajdonképpen nem is forgalmi adó, hanem tiszta hozadéki adó, mivel a forgalmi adó alapjának az ismérve: a forgalom itt hiányzik. Indokolatlan a kivetésük főként azért, mert a kötött forgalmu birtoknak a legnagyobb része amelllett, hogy igen csekély hozadéket produkál, fontos kulturális és szocialis célok szolgálatában áll.

Az ingóságokforgalmának általános megadóztatását csak a legújabb időkben kezdték egyes államokban. Németország, Csehország, Magyarország és Ausztria az első világháboru alatt és után terheltek meg az ingók forgalmát magas kulcsu általános forgalmi adóval. A forgalom általános megadóztatása mellett a legjobb szándékkal sem tudunk érveket felhozni. A forgalmi adónak éppen

ennél a fajtajánál állapítható meg a legjobban az, hogy azoknak jogosultságát csak az államszükséglet indokolhatja. Még jobban kitűnik ez akkor, ha a szellemi munkával szerzett keresetet is forgalmi adóval terhelik.

A kettős adóztatás ténye is a legvilágosabban szembetűnik ennél a forgalmi adó fajtajánál. Az ingóságoknál magánál a forgalomba jutás tényével előálló esetleges értékemelkedés még bizonytalanabb, mint az ingatlanoknál, de különben is az értékemelkedés, illetőleg nyereség kivétel nélkül már más adóval úgy is terhelve van. A forgalomnak általános megterhelésénél a forgalmi adó elveszti jellegét és átalakul egy igen súlyos természetű fogyasztási adóvá; különösen bénítólag hat a forgalom általános megadóztatása az általános közgazdasági életre, de főképp a legszegényebb néposztályra van gazdaságilag sujtó hatással, ha az elsőrendű fogyasztási cikkek sem képeznek kivételt az adóztatás alól.

A fényüzési cikkek forgalmi adója még a legindokoltabb a forgalmi adók között. Önálló fényüzési adónem úgy sem igen szerepel az államok adórendszerében, azért indokolt a fényüzési cikkeknek a forgalomba jutás pillanatában való megadóztatása. A fényüzési adónak, mint önálló adónak létjogosultsága kétségtelen, ebből kifolyólag a fényüzési forgalmi adó kivetése sem indokolatlan, mert a kettő között a különbség csak az, hogy mint az önálló fényüzési adó, mely vagyoadónak tekinthető, bizonyos időszakonként vettetik ki, addig a fényüzési forgalmi adó - az ingóságokat forgalomba kerülésükkor terheli meg - és így a forgalmi adó közé sorozható. Helytelen azonban a fényüzési forgalmi adónak olyan mérvű és széles körű kiterjesztése, hogy avval nemcsak a kimondottan fényüzési cikkek, hanem közszükségleti cikkek is terheltessenek. Igen alkalmas volna a fényüzési forgalmi adóból befolyó jövedelmeket szocial-politikai célokra

fordítani, mert ilymódon bizonyos tekintetben ellensúlyozhatná az állam a társadalmi osztályok között fennálló örökös ellentéteket, de az igazság elvének megvalósulását is alkalmas módon mozdítaná elő.

A váltók forgalmának a megadóztatása sem egészen indokolható, mert bár kétségtelen az, hogy a legtöbb váltóüzlet nyereséget foglal magában, de viszont azt is számításba kell vennünk, hogy az abban foglalt nyereség más adóval is sujtatik egyben és hogy a váltóilletéket, helyesebben váltóforgalmi adót a gazdasági életben majdnem kivétel nélkül az a fél szokta viselni, akinek nyeresége nem származik az üzletből.

/A kölcsön nyújtásnál az adós viseli az illetéket/. Ugyanilyen elbirálás alá lehet vonni a csekkre és utalványokra vetett forgalmi adót is.

A nyugtákra és számlákra rótt forgalmi adók ellen azt hozhatjuk fel a kivetés jogosultsága tekintetében, hogy nem minden fizetés és

ügylet, amelyről számlát, vagy nyugtát állítanak ki, mutat adóképesseget és hogy a kereskedelmi forgalomban az a fél, akire nyereség hárul /kereskedő, iparos/ rendszerint áthárítja a vevőre, a nyugtára, vagy számlára lerótt illetéket. Helyénvaló a nyugtára és számlákra rovandó forgalmi adót, amennyiben ilyen kivettetik, igen alacsony százalékban megállapítani.

A tőzsdei forgalmi adó tárgya minden tőzsdén kötött ügylet, legyen annak tárgya értékpapír, vagy áru, szóljon határidőre vagy legyen tényleges. Mellette annyiban emelhetünk szót, amennyiben a tőzsdei ügyletek leginkább spekulációs célzattal köttetnek, s aki pedig spekulációs célzattal bocsájtkozik ügyletbe, az bizonyos mértékű fizetőképességet és vagyont árul el s méltán részolgal arra, hogy adóval terheltecsék. Az is tény azonban, hogy a tőzsdei ügyletek nagy veszteséggel is záródhatnak. Ebből a szempontból tehát helytelenitenünk kellene a tőzsdei forgalom

megadóztatásának jogosultságát. Mégis a már előbb említett okokból kifolyólag, de különösen akkor, ha valamely államban az ingatlanok és ingók más alaku forgalma is adóval sújtatnak, nem tarthatjuk helytelennek, még morális szempontok miatt sem a tőzsdei forgalom megadóztatását is.

Sokan azért helytelenítik a tőzsdei forgalmi adót, mert a kereskedelmi, általában a gazdasági életre bénítólag hat. Ez az indoklás azonban nem helytálló. A tőzsdei forgalmi adó kulcsa rendszerint igen mérsékelt minden államban, nem igen érezteti hatását a kereskedelmi forgalomban és a közgazdasági életre nincs befolyással.

A kötlevél és az u.n. emissziós forgalmi adó szerzésére vonatkozólag ugyanazokat állapíthatjuk meg, amiket a tőzsdei adóról mondtunk. A biztosítási szerződésekre vetett forgalmi adó szedését abban az esetben nem helytelenítjük, ha a biztosítási díj feltételek igen mérsékeltek.

Ellenkező esetben azonban, mivel a legtöbb biztosítás jég- és tűz ellen köttetik és mivel mindenütt a ház- és földbirtok van terhelve adóval, ennek a forgalmi adónak a szedése sem indokolható.

A kisebb jelentőségű forgalmi adók közül említésre méltók még a sorsjáték nyeremények és szállításra vetett forgalmi adók. Amennyiben jogos és helyénvaló a sorsjátéki nyeremények megadóztatása, annyira helytelenítendő a szállítás utáni adó szedése. A váratlanul jött nyereség után méltán vethető ki magasabb kulcsu adó is, azonban a közlekedés és szállítás, mint mondhatjuk elsőrendű szükséglet után kirótt adó teljes joggal elítélendő. A hirdetési forgalmi adó szedése eléggé helyes abból a szempontból, hogy a hirdetések legnagyobb része a hirdetőnek olyan valami eredményt, nyereséget, hasznot nyújt, amelyet különben nem volna képes elérni.

Az örökösödésből előálló és ezzel kapcsolatos vagyonszaporulatok megadóztatása szintén egyik jogosultságra méltó fajtája a forgalmi adóknak. Lényegét tekintve az örökösödési adó forgalmi adó, mert alapja birtokváltozás, azonban ha tárgyat nézzük, akkor vagyonsadó, sőt miután ujabban nem az egész örökséget, hanem csak annak bizonyos adómentes hányadát vonják adófizetés alá, értéknövekedési adónak is tekinthetjük az örökösödési adót. Az örökösödési adó lehet általános és részleges. Általános örökösödési adóról akkor beszélünk, ha az adó minden örökösre terhel, míg részlegesről akkor van szó, ha nem minden örökös terheltetik adóval. Bár az örökösödési adónak vannak ellenzői, mégis miután az örökös ellenszolgáltatás nélkül jut sokszor tekintélyes vagyommennyiséghez, létjogosultsága kétséget nem zár ki. Hogy az örökösödési forgalmi adót a kodifikáció miért sorolja az illetekek közé, arról már fentebb volt alkalmam szólni.

Az élők közötti ajándékozás megadóztatásának létjogosultsága analog az örökösödési, vagy halálesetre szóló ajándékozás megadóztatásának létjogosultságával. Alapja ennek is az ellenszolgáltatás nélküli vagyonszaporulat.

Most pedig áttérek a forgalmi adó terhétől való menekülés kérdésére. Mielőtt azonban e kérdéssel foglalkoznék, két dolgot kell előre-bocsátanom. Az egyik az, hogy az adótehertől való menekülés fogalma alá odaszorozhatjuk mindazokat a különböző terminus-technikusokkal megjelölt és az adó áthárításra, illetőleg az áthárításra vonatkozó fogalmakat, amely külön-külön, de más-más formában, tulajdonképen az adótehertől való menekülés fogalmát fejezi ki. Az adóáthárítás, elhárítás és visszahárítás stb. fogalmak tulajdonképen lényegileg egyet jelentenek. Jelentésük az, hogy az adóviselésre kiszemelt egyén a rárótt adó terhétől a törvényes és társadalmi keretek határain belül vala-

mi módon szabadulni igyekeznek. Ennek kivitele sokféleképpen lehetséges.- Végeredményben azonban bármilyen uton és módon hárittatik is el az adó, a törekvés, illetőleg az eredmény egy közös nevező: a menekülés fogalma alá hozható. Másik dolog, amit szintén előre kell bocsátanom, a következő: tudvalevőleg az adótehertől való menekülés kérdése a pénzügytan egyik legnehezebb feladata, mivel ebben a kérdésben a gazdasági politikai problémák egész tömkelege belejátszik.

Vizsgáljuk meg az adóelháritás problémáját. Jellemzője az, hogy az elháritás mindig a piaci forgalmon kívül történik, még pedig vagy társadalmi, vagy technikai eszközök igénybevételével. Társadalmi uton való elháritásról akkor beszélünk, ha az állampolgárok egy része részben, vagy egészben mentesül valamely adó, illetve adók terhének viselése alól. - A forgalmi adókat figyelembe véve mint tudvalevő Magyarországon csak a fénnyüzési tárgyak forgalmának megadóztat-

tása után következett be a forgalom általános megadóztatása. Ismeretes az is, hogy az őstermelés mentesített az adó alól, bárcsak szinleg, mert a gabonaneműek őrlésekor meg kellett fizetni az adót. Azonban mégis itt az első forgalmi aktus /a termelés és a fogyasztás között/ adómentes maradt. Indokolt lett volna az őstermelés megadóztatása egyrészt az egyenlő elbánás miatt, de különösen azért, mert az államháztartást tekintélyes összeggel növelte volna.

Az áthárításnak másik fajtája az, mikor az adókötelezett az adótehertől oly módon igyekszik szabadulni, hogy üzemében technikai, vagy rendszerbeli s az előállítási költségekre kedvező változtatásokat eszközöl. A technikai adóelhárítás a termelés megadóztatásánál jut jelentősebb szerephez.

Miután a forgalmi adó rendszerint a jelek szerint azon az úton haladt, hogy a forgalmat terhelő adók hova-tovább egyszerű termelési adóvá alakíttatnak át, úgy a technikai adóáthá-

tásnak is jelentősebb tere nyílik majd ennél az adónemnél.

De olykor az sem lehetetlen, hogy az adófizetők által másik személyre áttolt adóterheket az illető valamilyen módon visszahárítja az eladóra. Ily esetben adóvisszahárításról beszélünk.

Eddig figyelemmel kísértük az adó elhárítást a forgalmi adóknál, most röviden rátérünk az adóáthárítás kérdésének tárgyalására. Az adóáthárításnál az adót mindig a piaci forgalmon belül hárítja el az adóviselő. Vizsgáljuk most, hogy általános jellegű forgalmi adóknál miként alakulhat az áthárítás lehetősége.

Mint tudvalevő, az általános jellegű forgalmi adóknak két megjelenési formájuk van. Az egyik az.u.n. tiszta alak, vagyis amikor minden egyes forgalmi aktus után le kell róni az adót. A másik, vagyis a másodlagos alakzatot a fázisos rendszerben leljük. Vagyis amikor az adó csakis egyszer, rendszerint az előállítás helyén a for-

galmi aktusok számával kombinált, illetőleg ezek után igazodó magasabb kulcs szerint fizetendő. Míg az előbbi esetnél sokkal közelebb hozható az általános jellegű forgalmi adó a valóságos forgalmi adóhoz, addig a fázisos adóztatás rendszere mellett, a termelés lévén megadóztatva, mondhatjuk már majdnem egyszerű fogyasztási adóval állunk szemben. Kérdés az, hogy miképpen alakul és mekkora lesz kb. az adóteher egyfelől a fázisos árunál, másfelől a tiszta rendszernél, amely a megadóztatás pillanatától kezdve feltéve eljut a fogyasztóig?

A fázisos adónál igen röviden végezhetünk ezzel a problémával. A fázisos forgalmi adóknál ugyanis ugyanaz az adóteher hőmpölyög a fogyasztó felé, mint a fogyasztási adóknál. Az előállító pl. lerója a 8%-os fázisos adót és ezzel az adóteherrel igyekszik tovább adni az árut a közvetítő kezeibe. Ha az áru tiszta alakzat szerint adózik, úgy az első forgalmi

aktusnál ugyanezt a jelenséget tapasztalhatjuk. A második, a további forgalmi aktusoknál azonban már különbség mutatkozik a két alakzat között, a tovább nyomuló adóteher tekintetében. A fázisos adókulcsnál a második és további forgalmi aktusoknál nem növekszik az adóteher újabb és újabb százaléku adóval s így a közbeeső forgalmi aktusnál csupán azt kell biztosítani, hogy az az adóteher, amely az árut az első aktusnál megterhelte, csorbitatlanul eljusson a fogyasztóig.

Egészen más a helyzet akkor, ha az adóztatás tiszta alakzatu. Itt a lényeg az, hogy minden egyes forgalmi aktus külön-külön megterheltetik adóval. Tehát míg az első forgalmi aktusnál relative szintén ezt az adóterhet igyekeznek az első kéz továbbítani, mint amekkorát a fázisos rendszer előállítója hárít át a következő résztvevőre, addig a tiszta rendszernél a második forgalmi aktusnál újból egy súlyosabb adóteher jelentkezik, amelynek az áthárítása az előzőleg

átvállalt teherrel együtt már problematikusabb. Es méginkább a harmadik, negyedik, vagy mondjuk a hatodik forgalmi aktusnál felszaporodott adóteher továbbtolása már majdnem a lehetetlennel határos. Itt ugyanis egy fontos körülményt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ez pedig az, hogy a második forgalmi és az ezt követő forgalmi aktusoknál nemcsak az újabb forgalmi adó, de ennek adópercentjei is növelik az alapárat. Így tehát az utolsó forgalmi aktusnál, tehát abban a pillanatban, amikor a fogyasztó kezébe jutna az adóteher, már nem az első aktusnál jelentkező összeggel kellene számolnunk, hanem annál jóval magasabb tétellel. A tiszta rendszerű forgalmi adónál arra is figyelemmel kell lennünk, hogy fázisos adóvá való átalakításuk esetén a fázisos kulcs rendszerint alacsonyabb, mint amekkorának a forgalmi aktusok száma szerint kellene lennie. Így tehát a tiszta rendszerű adózásnál már ezért is nagyobb a fogyasztó

tóhoz kerülő adóteher, mint a fázisos adónál. A drágaság emelkedése is különböző hatásokat vált ki aszerint, hogy tiszta rendszerű, vagy fázisos adóval dolgozunk. Kétségtelen, hogy a fázisos rendszernél is automatikusan növekedik az adóteher a drágaság növekedésével. A tiszta rendszerű adózásnál azonban a fentebb kifejtettek következtében még jelentősebb a drágulás következtében előálló adóteher növekedés, mint az előbbinél, mert a drágulás éppen úgy, mint az adópercent, mértani haladványszerűen érezteti hatását.

Láttuk az elmondottakból, hogy még abban az esetben is, ha az adó áthárítás processzusát semmi gátló körülmény sem befolyásolja, akkor is más adóteher gördülne a fogyasztóra a fázisos rendszer mellett és más a tiszta rendszer alkalmazásakor. Már az első szempillantásra tisztán észrevehető, hogy a fázisos adóztatás mellett jelentkező kisebb adóteher kb. teljesen ugyanolyan

jellegű, mint a fogyasztási adó terhe. Így tehát a fázisos adóztatás adóterhe hasonlóan a fogyasztási adóteherhez még aránylag könnyebben áthárítható lesz és erre ugyanazok a szabályok állanak, mint a fogyasztás megadóztatásánál jelentkező adóteherre.

Egészen más azonban a helyzet a tiszta rendszerű általános jellegű forgalmi adóknál. Itt ugyanis az adóteher nem konstans, hanem az ügyletek számával erősen növekedik. Tehát míg a fogyasztóig eljut, kisebb kulcsa ellenére is, oly tekintélyes összegre szaporodik fel az adóteher, hogy ennek a fogyasztóra való áthárítása nagyon illuzorikus lesz. Nagyon valószínű tehát, a tiszta rendszernél az a helyzet, hogy az első forgalmi aktusnál még áthárítható lesz a forgalmi adó, talán még könnyebben, mint a fázisos rendszer adóterhe. Bizonyos határon túl azonban annál kisebb lesz az áthárítás lehetősége. Az adóteher meg fog akadni valahol az előállító és a fogyasztó között álló közvetítőnél. Ez ter-

mószetesen nem jelentette, hogy a fázisos rendszer mellett is ne állhatna elő ilyen eset. Azonban a valószínűség, a rohamosan duzzadó tisztarendszerű adóteher következtében az általunk megállapítani vélt lehetőség mellett szól.

Az adóáthárítás lehetőségét befolyásoló két fő tényező: a kereslet rugalmassága és a jövedelem elosztás az általános jellegű forgalmi adóknál igen komoly számításba veendő. Mivel az általános jellegű forgalmi adóknál az áruk legkülönbözőbb fajtái vannak megterhelve, a rugalmassági tényező is a legkülönbözőbb mértéket öltheti magára. Még leginkább átháríthatónak mutatkozik az általános jellegű forgalmi adó azoknál az elsőrendű élelmiszereknél, amelyek csak nem régen mentesítették az adó alól. Azonban tény az, hogy számtalan esetben maradt el az adás-vételi ügylet létrejötte, még a kevésbé rugalmas keresetű árucikkekénél is csupán a forgalmi adó miatt, amit a vevő rendsze-

rint az eladóval igyekezett megfizettetni. Az aránytalan jövedelem elosztás helytelen állapota is erősen befolyásolja az általános jellegű forgalmi adók áthárítási lehetőségét. A gazdasági depressio következtében a piacon jelentkező bármily csekély áremelési törekvéssel szemben úgy védekezik a vevő, hogy inkább az életstandardját mérsékli, mint sem hogy átvállalja azt az adóterhet, ami a közvetítőt terheli. De a közvetítő is nagyon sok esetben így jár el az előállítóval szemben s adóvisszahárítás formájában az előállítónál marad az adóteher, amelyiknek tulajdonképpen a fogyasztót kellett volna terhelni.

- . - . -

Tartalom:

A forgalmi adó keletkezési időpontjának meg-
állapítása.

A forgalmi adó kialakulása egyes országokban.

b/.A forgalmi adó osztályozása.

c/.A forgalmi adó elméletei.

d/.A forgalmi adó áthárításának kérdése.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
646.19.53 gyarapodási naplósám